

Kriisireguleerimisõppuse korraldamine

Sisukord

Eessõna.....	3
1. Üldine.....	4
1.1. Millised õppused on kriisireguleerimisõppused.....	4
1.2. Mis on üleriigilised, regionaalsed ja kohaliku omavalitsuse õppused.....	6
1.3. Kes ja kui sageli peab õppuseid korraldama.....	8
2. Õppuse korraldamise protsess.....	10
2.1. Õppuse planeerimine.....	10
2.1.1. Õppuste tegevussuunad.....	11
2.1.2. Õppuste kava.....	11
2.2. Õppuse ettevalmistamine.....	13
2.2.1. Õppuse kavandi koostamine.....	13
2.2.2. Õppuse kavandi kooskõlastamine.....	24
2.3. Õppuse läbiviimine.....	25
2.4. Õppuse hindamine.....	27
2.4.1. Hindamise korraldus.....	27
2.4.2. Hindamise läbiviimine.....	29
2.5. Õppuse järgsed tegevused.....	30
LISA 1. Kriisireguleerimisõppuse kavandi vorm.....	32
LISA 2. Näide õppuse üld- ja alaeesmärkidest (õppuse kavandis).....	33
LISA 3. Näide stsenaariumist.....	34
LISA 4. Näide tervishoiualase hädaolukorra episoodist.....	35
LISA 5. Hindamisjuhend.....	36
LISA 6. Osaõppuse hindamisankeet.....	39
LISA 7. Õppuse tagasisideankeet.....	40
LISA 8. Õppuse hindamisaruanne.....	42
LISA 9. Õppuse korraldamise käskkiri.....	43

Eessõna

Siinne juhend on mõeldud abimaterjalina kõigile asutustele, kes peavad olema valmis hädaolukordade lahendamiseks, ning kes hädaolukorra seaduse kohaselt peavad korraldama kriisireguleerimise õppusi.

Kriisireguleerimisõppuste korraldamist reguleerib hädaolukorra seaduse alusel välja antud siseministri määrus „Kriisireguleerimisõppuse läbiviimisele ning õppuse korraldamisele esitatavad nõuded“.

Juhend on üles ehitatud põhimõttel, et õppuse korraldamise etappidest saaksid lähtuda kõik õppuste planeerijad, sõltumata nende asutuse või organisatsiooni suurusest.

Juhendi esimeses osas selgitatakse kriisireguleerimisõppuste korraldamise üldnõudeid, sh kes ja kui sageli peavad õppuseid korraldama. Teises osas kirjeldatakse õppuse korraldamise protsessi ja käiakse sammhaaval läbi õppuse korraldamise eri etapid, mille kohta on toodud näited. Juhendi alapeatükkide juures on esitatud viited määruse sätetele, mille rakendamist on kommenteeritud.

Kriisireguleerimisõppuste korraldamise laiem eesmärk on tagada valmisolek hädaolukord kiirelt ja tulemuslikult lahendada. Asutused ja ettevõtted, kes pole kohustatud lähtuma õppuse määrusest, võivad kasutada selle juhendi tööriistu ja abivahendeid parema äranägemise järgi.

1. Üldine

Peatükis selgitame kriisireguleerimisõppuste korraldamise aluseid, ehk millised õppused on kriisireguleerimisõppused ja milliste õppuste korraldamisel tuleb juhinduda siseministri 6. juuni 2017 määrusest nr 22 „Kriisireguleerimisõppuse läbiviimisele ning õppuse korraldamisele esitatavad nõuded“ (edaspidi *õppuse määrus*).

1.1. Millised õppused on kriisireguleerimisõppused

Kõik õppused, mida kriisireguleerimises osalevad asutused korraldavad, ei ole kriisireguleerimisõppused hädaolukorra seaduse (edaspidi HOS) § 18 tähenduses.

Õppus on kriisireguleerimisõppus siis, kui on täidetud mõlemad järgmised tingimused:

- 1) õppus korraldatakse hädaolukorra lahendamise võime kontrollimiseks või harjutamiseks;
- 2) õppusel osalevad üldjuhul kõik hädaolukorra lahendamisega seotud asutused.

Edasises selgitame nõutud tingimuste sisu täpsemini.

Hädaolukorra lahendamise võime kontrollimine või harjutamine

Õppus korraldatakse hädaolukorra lahendamise võime kontrollimiseks või harjutamiseks. Hädaolukorra lahendamise võime all mõeldakse inimesi, oskuseid, väljaõpet, varustust, juhtimist ja protseduure, sidet, varusid ja muid hädaolukorra lahendamise plaanis (edaspidi HOLF) kajastatud komponente.

Kontrollõppus on õppus, mille eesmärk on kontrollida tegelikule hädaolukorrale või elutähtsa teenuse katkestusele lähedastes tingimustes:

- õigusruumi vastavust vajadustele (õigusaktide sobivust ja otstarbekust);
- HOLF-i toimimist (näiteks, kas HOLF-i alusel on võimalik olukorda lahendada, või kas asutuse töökorraldus on hädaolukorra lahendamiseks sobiv);
- hädaolukorra lahendamises osaleva või elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamisega seotud juriidilise isiku, selle ametnike ja töötajate väljaõppe kvaliteeti (kas töötaja teadmised on piisavad, et hädaolukord või elutähtsa teenuse katkestus kiiresti ja tulemuslikult lahendada);
- töökorralduse kohasust;
- tehnika, side, varustuse ja muude ressursside piisavust ja sobivust.

Kontrollõppuse toimumine võib, agaei pruugi olla õppusel osalejatele ette teada.

Näide 1. Kontrollõppus

Riigi Infosüsteemi Amet (edaspidi RIA) korraldab õppuse, et kontrollida ulatusliku kübersidendi korral, kuidas:

- rakendatakse hädaolukorra lahendamise plaani juhtimisstruktuuri;
- toimivad koostöökokkulepped RIA ja elutähtsate teenuste osutajate vahel;
- on korraldatud tundliku informatsiooni vahetamine riigiasutuste ja ettevõtete vahel.

Harjutusõppus on õppus, mille eesmärk on koolitada hädaolukorra lahendamises osaleva või elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamisega seotud juriidilise isiku ametnikke ja töötajaid ning harjutada koostööd.

Harjutusõppuse eesmärk ei ole õppuse olustikku luues kontrollida, kas ja kuidas saavad hädaolukorra lahendajad oma ülesannetega hakkama, vaid eesmärk on kinnistada pideva juhendamise või kindla stsenaariumi järgi tegutsemise kaudu inimestes õigeid töövõtteid. Harjutusõppusel harjutatakse eelkõige hädaolukorra lahendamist, koostööd asutuste vahel ja meeskonnatööd ühtse juhtimise all, tehnika, side, varustuse ja töökeskkondade kasutamist, väljaõppel omandatud teooria rakendamist ning oskust avalikkust teavitada.

Harjutusõppuse korraldamine on kõikidele osalistele ette teada.

Näide 2. Harjutusõppus

Lääne Prefektuur korraldab koostöös Lääne Päästekeskuse, kohalike omavalitsuste ja vabatahtlike merepäästjatega õppuse, et harjutada suure reisilaevaga juhtunud õnnetuse korral koostööd merepäästetöödele kaasatavate ametkondade, teenistuste ja vabatahtlike merepäästjate vahel. Õppuse üks eesmärk on harjutada merepäästeoperatsiooni kaldategevust.

Õppusel osalevad hädaolukorra lahendamisega seotud asutused

Õppusele tuleb kaasata kõik asjassepuutuvad asutused.

Hädaolukorra definitsiooni kohaselt on hädaolukord sündmus, mille lahendamiseks on vajalik asutuste kiire ja kooskõlastatud tegevus. Ehk kui asutus saab sündmuse lahendamisega üksi hakkama, siis ei ole tegemist hädaolukorraga. Näiteks, kui Päästamet korraldab päästjatele õppuse, et kontrollida ulatuslikule metsatulekahjule reageerimist, ei ole HOS-i tähenduses tegemist kriisireguleerimisõppusega. Õppus korraldatakse küll hädaolukorra lahendamise protseduuride ja võimekuse kontrollimiseks, kuid tegemist on asutusesisese õppusega, kuhu ei kaasata teisi asutusi. Kui sellisele õppusele oleksid kaasatud ka need asutused, kes osalevad hädaolukorra lahendamisel (näiteks politsei, Riigimetsa Majandamise Keskus jt), oleks tegemist kriisireguleerimisõppusega HOS-i tähenduses.

Näide 3. Õppusele kaasatud asutused

Õppus. Ohtliku veose õnnetusest põhjustatud elutähtsa teenuse pikaajaline katkemine (olulise liiklussõlme ja maantee sulgemine).

Õppuse eesmärk. Kontrollida a) kriisikommunikatsiooni (sõnumid elanikele) eesmärgipärasust; b) teel olevate takistuste kõrvaldamist; c) teehooldeettevõtja valmisolekut tähistada ümbersõit lepingutingimuste kohaselt; d) marsruudi tähistamiseks kasutatavate hooldeettevõtja kättes olevate liiklusemärgide kohustusliku varu olemasolu.

Korraldav asutus. Maanteeamet

Kaasatud asutused. Politsei- ja Piirivalveamet (Lõuna Prefektuur), Häirekeskus, piirkonna teehooldeettevõtted, Keskkonnaamet.

1.2 Mis on üleriigilised, regionaalsed ja kohaliku omavalitsuse õppused.

Õppuse määruse § 3 järgi eristatakse üleriigilisi, regionaalseid ja kohaliku omavalitsuse õppusi.

Üleriigiline õppus on ministeeriumi, tema valitsemisala asutuse, muu riigiasutuse või Eesti Panga korraldatav õppus, millega mängitakse läbi üleriigilise mõjuga hädaolukord või selle episood; või harjutatakse selle lahendamist. Üleriigilisi õppuseid korraldatakse Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni kinnitatud õppuste iga-aastase kava kohaselt.

Näide 4. Üleriigiline õppus

Õppus. Tuumaõnnetus kolmandas riigis.

Õppuse sisu. 100 km kaugusel Eesti piirist asuvas tuumajaamas juhtus õnnetus. Radioaktiivne pilv jõuab tuumaelektrijaamast Eestisse mõne tunniga ning võib põhjustada keskkonna ulatusliku radioaktiivse saastumise ja elanikele olulise kiirgusdoosi. Peamised ohupiirkonnad on Kirde- ja Kagu-Eesti.

Õppuse eesmärk. Kontrollida a) kiirgusohust varajase hoiatamise süsteemi toimimist; b) asustevahelise teabevahetuse toimimist tööajavälisel ajal; c) hädaolukorra lahendamise juhtimisstruktuuri moodustamist; d) kriisikommunikatsiooni toimimist.

Korraldav asutus. Keskkonnaministeerium

Kaasatud asutused. Ministeeriumid ja nende allasutused, Riigikantselei, Ida- ja Kagu-Eesti tervishoiuteenuse osutajad, kohalikud omavalitsused.

Regionaalne õppus on ministeeriumi valitsemisala asutuse või selle allüksuse korraldatav õppus, millega mängitakse läbi hädaolukord või selle osa, lähtudes piirkondlikest iseärasusest või riskidest.

Regionaalseid õppuseid korraldatakse regionaalse kriisikomisjoni kinnitatud õppuste kava kohaselt. Regionaalsete õppuste korraldamist jälgivad ja koordineerivad regionaalsed kriisikomisjonid, mis on moodustatud Põhja, Lääne, Lõuna ja Ida päästeskuste paiknemise järgi.

Regionaalsed kriisikomisjonid otsustavad piirkondlike iseärasuste ja riskide põhjal, milliseid õppusi on vaja korraldada. Näiteks on Lääne-Eesti piirkonnas tähtsam valmistuda üleujutusteks, Ida-Eestis aga tööstus- ja keemiaõnnetusteks.

Näide 5. Regionaalne õppus

Õppus. Lennuõnnetus

Õppuse sisu. Tallinna Lennujaama lähistel kukub öösel alla transpordilennuk. Lennuki tükid kukuvad lennujaama kõrval asuvatele olulistele objektidele ning põhjustavad purustusi ja ulatusliku tulekahju. Muuhulgas saavad kahjustada piirkonnas asuvad kontoripinnad, Ülemiste raudteesõlm, Ülemiste liiklussõlm, AS-i Tallinna Vesi veepuhastusjaam jt.

Õppuse eesmärk. Harjutada a) asutuste koostööd kompleksse sündmuse lahendamisel, sh a) kommunikatsiooni korraldamisel; b) riigiasutuste toimepidevust ja valmisolekut jätkata tööd asenduspinna; c) õnnetusest mõjutatud elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamist.

Õppuse korraldaja. Maanteeamet

Kaasatud asutused. Põhja Päästkeskus, Põhja Prefektuur, Häirekeskus, Tallinna Lennujaam, Rahandusministeerium, Maksu- ja Tolliamet, RIA, Rahandusministeeriumi Infotehnoloogia-keskus (RMIT), Tallinna Linnavalitsus, Tallinna Transpordiamet, Tallinna Kommunaalamet, Lennuamet jt.

Kohaliku omavalitsuse õppusega mängitakse läbi kohaliku omavalitsuse vastutus- alas olev elutähtsa teenuse ulatuslik katkestus või selle osa.

Kohaliku omavalitsuse õppuseid korraldatakse regionaalse kriisikomisjoni kinnitatud õppuste kava kohaselt. HOS-i alusel saab kohaliku omavalitsuse üksus korraldada kuni kolme elutähtsa teenusega seotud hädaolukorra lahendamise õppust. Need on järgmised:

- kaugküttega varustamise ulatuslik katkestus,
- kohaliku tee sõidetavuse tagamise ulatuslik katkestus tiheasustusalal,
- veega varustamise ja kanalisatsiooni ulatuslik katkestus.

Näide 6. Kohaliku omavalitsuse õppus

Õppus. Joogiveega varustamise katkemine.

Õppuse sisu. Ettevõtte X veehaarde Y veeanalüüsis tuvastati *Escherichia coli* bakterid. Veehaardest varustatakse linna ja kahe alevi elanikke (mõjutatud on 20 000 inimest).

Õppuse eesmärk. Kontrollida a) elanikele mõeldud kriisikommunikatsiooni toimimist (õigeaegsust ja eesmärgipärasust); b) ettevõtte suutlikkust olukord lahendada ja elutähtsa teenuse osutamine taastada; c) elanikele joogivee tagamise võimekust (alternatiivsete lahenduste toimimine).

Õppuse korraldaja. KOV

Kaasatud asutused. Ettevõtte X, ettevõtte Y, naaberomavalitsused jt.

1.3. Kes ja kui sageli peab õppuseid korraldama

Siinses punktis selgitatakse HOS-i §-des 18, 37 ja 38 ning õppuse määrase § 7 nõudeid.

- Hädaolukorra lahendamist juhtiv asutus korraldab õppuse vähemalt üks kord kahe aasta jooksul.
- Siseministerium korraldab vähemalt üks kord nelja aasta jooksul kahe või enama hädaolukorra või eriolukorra väljakuulutamise põhjustanud hädaolukorra lahendamise õppuse.
- Igas regionaalse kriisikomisjoni tegevuspiirkonnas korraldatakse aastas vähemalt üks regionaalne õppus.
- Elutähtsa teenuse toimepidevust korraldab asutus korraldab õppuse vähemalt üks kord kahe aasta jooksul.

Edasises selgitame nõutud tingimuste sisu täpsemini.

Hädaolukorra lahendamist juhtiv asutus

Nõue korraldada õppus kehtib kõigile asutustele, kes on määratud HOS § 14 lg 2 alusel hädaolukorra lahendamist juhtivaks asutuseks. Siinse juhendmaterjali kirjutamise ajal kehtib õppuse korraldamise kohustus järgmistele asutusele:

1. Päästeamet;
2. Kaitsepolitsei amet;
3. Terviseamet;
4. Keskkonnaamet;
5. Eesti Pank;
6. Riigi Infosüsteemi Amet;
7. Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium;
8. Veterinaar- ja Toiduamet;
9. Politsei- ja Piirivalveamet;
10. KOV (üle 10 000 elanikuga).

Siseministeeriumil on kohustus korraldada vähemalt üks kord nelja aasta jooksul üleriigiline kahe või enama hädaolukorra või eriolukorra väljakuulutamise põhjutanud hädaolukorra lahendamise õppus, mis kinnitatakse Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni õppuste kavaga. Viimased üleriigilised õppused toimusid 2011. aastal (CREMEX) ja 2015. aastal (CONEX). Järgmine üleriigiline õppus peetakse 2019. aastal.

Regionaalse kriisikomisjoni tegevuspiirkonnas tuleb korraldada aastas vähemalt üks regionaalne õppus. Regionaalsed kriisikomisjonid peavad sealjuures jälgima, et õppuseid korraldavad asutused ja võimalikud õppuste teemad (hädaolukorrad) igal aastal vahetuksid.

Elutähtsa teenuse toimepidevust korraldav asutus korraldab õppuse vähemalt üks kord kahe aasta jooksul. Elutähtsate teenuste toimepidevust korraldavad asutused on järgmised:

- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (korraldab kaheksat elutähtsat teenust¹),
- Terviseamet (korraldab ühte elutähtsat teenust²),
- Eesti Pank (korraldab kahte elutähtsat teenust³),
- kohaliku omavalitsuse üksused (korraldavad kolme elutähtsat teenust⁴).

Elutähtsa teenuse osutaja on kohustatud korraldama tema osutatava elutähtsa teenuse toimepidevuse kontrollimiseks õppusi vähemalt üks kord kahe aasta jooksul. Kuna sel juhul pole tegemist kriisireguleerimisõppusega, ei ole ETO-l kohustust korraldada õppus määruses ette nähtud korras ja seetõttu on siinse juhendi järgimine ETO-le soovituslik.

---

1 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium korraldab järgmiste elutähtsate teenuste toimepidevust: 1) elektriga varustamine; 2) maagaasiga varustamine; 3) vedelkütusega varustamine; 4) riigitee sõidetavuse tagamine; 5) telefoniteenus; 6) mobiiltelefoniteenus; 7) andmesideteenus; 8) elektrooniline isikuvastamine ja digitaalne allkirjastamine.

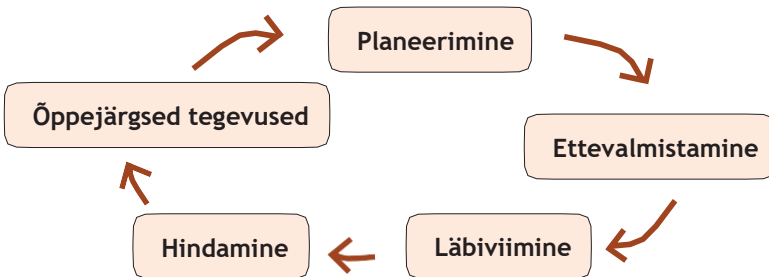
2 Terviseamet korraldab tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses vältimatu abi toimepidevust.

3 Eesti Pank korraldab järgmiste elutähtsate teenuste toimepidevust: 1) makseteenus; 2) sularaharinglus.

4 Kohaliku omavalitsuse üksus, kelle korraldatavat teenust osutab elutähtsa teenuse osutaja ja kelle territooriumil elab rohkem kui 10 000 elanikku, korraldab oma haldusterritooriumil järgmiste elutähtsate teenuste toimepidevust: 1) kaugküttega varustamine; 2) kohaliku tee sõidetavuse tagamine; 3) veega varustamine ja kanalisatsioon.

2. Õppuse korraldamise protsess

Ülevaadet õppuse korraldamise käigust näete joonisel 1

Joonis 1. Õppuse korraldamise protsess

2.1. Õppuse planeerimine

Siinses osas selgitame õppuse määruse § 2, 5 ja 6.

Õppuse planeerimise etapi eesmärk on

- määrata kindlaks õppuse üld- ja alaeesmärgid,
- sõnastada õpiväljundid,
- koostada ajakava ja õppusekavand,
- leppida kokku õppuse aeg, koht ja osalejad,
- leida vajalik rahastusning
- teavitada asjaga seotud osalisi õppuse toimumisest.

Õppuse planeerimise alusdokumendid on õppuste **tegevussuunad** ja **-kavad**, mille koostamise eesmärk on:

- tagada ülevaade riigis korraldatavatest kriisireguleerimisõppustest;
- vältida eri õppuste ajalist kattumist ja sellest tulenevat koormust seotud asutustele;
- siduda õppuste korraldamine paremini teiste hädaolukordadeks valmistumise tegevustega (nt riskianalüüside ja HOLP-idega);
- siduda õppuste korraldamine riigieelarve kavandamisega.

2.1.1. Õppuste tegevussuunad

Tegevussuunad on dokument, mille koostamist riigis koordineerib Siseministeerium ning mille kinnitab Vabariigi Valitsuse kriisikomisjon neljaks aastaks. Tegevussuunad on sisult kokkulepe, kus hädaolukordade lahendamiseks seotud ministeeriumid ja asutused lepivad kokku prioriteetsed valdkonnad ja -suunad, et suurendada hädaolukordadeks valmisolekut.

Näide 7. Vabariigi Valitsuse kriisikomisjonis 2019. aastal heaks kiidetud tegevussuunad

Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni kehtestas ajavahemikuks 2019–2022 järgmised tegevussuunad.

Hädaolukordade lahendamine elutähtsa teenuse katkestuse tingimustes, sh:

1. andmeside- ja sideteenuse katkestuse korral;
2. elektrikatkestuse ajal;
3. elektroonilise isikutuvastamise ja digitaalse allkirjastamise katkestuse korral;
4. vedelkütuse varustamise kriisi korral.

Tegevussuunad kinnitatakse iga aasta IV kvartaliks.

Tegevussuundasid aasta kestel ei muudeta, kuna see mõjutab juba koostatud õppuste kavasid ja selle alusel kavandatud õppuseid.

NB! Kõigi hädaolukorra lahendamiseks seotud õppuste (üleriigilised, regionaalsed ja omavalitsuse õppused) planeerimisel tuleb arvestada vähemalt ühe näites 7 loetletud tegevussuuna eesmärgiga.

2.1.2. Õppuste kava

Kriisireguleerimisõppuste kava on kriisireguleerimisõppuste tegevussuundade rakendusdokument, mis koostatakse üheks aastaks ning mis annab ülevaate konkreetsetel aastal toimuvatest õppustest.

Kriisireguleerimisõppuste kava koostatakse riiklikul ja regionaalsel tasandil (kinnitatakse vastavalt kas Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni või regionaalse kriisikomisjoni poolt), kusjuures regionaalsel tasandil kajastatakse ka kohalike omavalitsuste korraldatavaid õppusi.⁵

Üleriigilise õppuste kava koostab Siseministeerium; regionaalsete ja kohalike omavalitsuste õppuste kava koostab Päästeameti päästekeskus koostöös regionaalse kriisikomisjoni töösse kaasatud teiste asutuste ja kohaliku omavalitsuse üksustega.

⁵ Elutähtsat teenust korraldavad kohalikud omavalitsused (elanike arvuga üle 10 000 ja kelle territooriumil tegutseb elutähtsa teenuse osutaja kriteeriumitele vastav ettevõtja).

Õppuste kavas esitatakse:

- õppuse teema;
- õppuse korraldamise eesmärk;
- õppuse liik;
- õppust korraldav asutus;
- õppuse toimumise aeg.

Näide 8. Õppuste kava

	Nimetus või teema	Toimumise aeg	Korraldav asutus	Sisu kirjeldus	Liik ⁶	Osalevad asutused	Märkused
1.	Tervishoid, >300 kannatanuga õppus	aprill 2017	SOM, TA	Harjutada kriisimeeskonna kokkukutsumist ning välijuhi tegevust koostöös piirkonna haiglate ja kiirabiga.	kompleks-õppus	PPA, PÄA, haiglad täpsustamisel	Kavandi esitamise tähtaeg 02.08.2016. Õppuse järelmiste tutvustamine Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni 2018 I kvartali istungil.
2.	Küberrünnak kriitilise infrastruktuuri vastu	juuni 2017	RIA	Kontrollida oluliste sõlm-punktide toimepidevust	laua-õppus	SMIT, RMIT, ETO-de nimekiri täpsustamisel	Kavandi esitamise tähtaeg on 01.02.2017. Õppuse järelmiste tutvustamine Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni 2018. a II kvartali istungil
3.	x	august 2017	x	x	väli-õppus	x	x
SOM - Sotsiaalministeerium TA - Terviseamet RIA –Riigi Infosüsteemi Amet							

⁶ Õppuse liike on seletatud siinse juhendi leheküljel 15

2.2. Õppuse ettevalmistamine

Siinses punktis selgitame õppuse määruse § 9.

Õppuse korraldajal on kohustus töötada välja **õppuse kavand** – dokument, milles esitatakse konkreetse õppuse sisu ja läbiviimise korraldus.

Õppuse kavandi koostamine tagab õppuse oluliste aspektide läbi mõtlemise; vähendab hilisemad arusaamatused õppusel osalevate asutuste vahel, kuna kavand on vaja kooskõlastada ja selle käigus lepitakse kokku põhilises, nagu eesmärgid, stsenaarium, korraldaja ja kaasatud asutuste ülesanded ning kaasnevate kulude katmine.

2.2.1. Õppuse kavandi koostamine

Õppuse kavandis esitatakse:

- korraldaja ja hindamisjuht;
- korraldamise eesmärk;
- liik;
- stsenaariumi lühikirjeldus;
- elluviimise meetodika;
- korraldamise ajakava;
- mängijad ja kaasatavad osalejad;
- hindamise korraldus;
- eelarve;
- vajaduse korral viited õppuse kavandis nimetatud dokumentidele;
- muu oluline teave.

Edasises selgitame nende punktide sisu lähemalt.

Õppuse korraldaja ja hindamisiuht

Õppust korraldav asutus määrab õppuse korraldaja ja õppuse hindamisiuht.

Õppuse korraldaja on isik, kes vastutab õppuse nõuetekohase ja ohutu läbiviimise eest. Õppuse korraldaja ülesanne on:

- a. koostada õppuse kavand ja eelarve;
- b. kaasata õppuse korraldamisse asjassepuutuvad asutused ja isikud;
- c. tagada õppusel osalejate ohutus;
- d. moodustada korraldusmeeskond ja juhtida seda (vajaduse korral);
- e. korraldada õppuse vastumäng (vajaduse korral);
- f. tagada avalikkuse teavitamine (vajaduse korral);
- g. korraldada õppuse vaatlemine (vajaduse korral).

NB! Huvide konflikti vältimiseks ei tohi õppuse korraldaja olla ei hindamisiuht ega mängija.

Õppuse hindaja on isik, kes hindab õppusele püstitatud eesmärkide täitmist. Suurte õppuste korral on vaja selle ülesande täitmiseks moodustada **hindamismeeskond** ja nimetada **hindamisjuht**, kes:

- vastutab õppuse hindamise eest;
- määrab õppuse hindamismeetodi;
- koostab ja esitab õppuse korraldajale hindamisaruande;
- moodustab vajaduse korral õppuse hindamiseks hindamismeeskonna ja juhib seda;
- tagab hindamismeeskonnale ligipääsu õppusel toimuvale.

NB! Huvidekonflikti vältimiseks ja hindamise erapooletuse tagamiseks määratakse hindamisjuhiks isik, kes ei tööta õppust korraldavas asutuses või, sama asutuse korral, töötab õppusega mitteseotud allüksuses.

Näide 9. Õppuse korraldaja ja hindamisjuht

Elutähtsa teenuse katkestuse harjutusõppus	Peakorraldaja Toomas Kass, riskijuht tel 5333 3388 e-post: toomas.kass@miski.ee
Õppust korraldava asutus: KOV X	Hindamisjuht Ants Tuul, konsultant tel 555 444 33 e-post: ants.tuul@miski.ee
Õppuse korraldamise eesmärk ja lühikirjeldus	/.../

Õppuse korraldamise eesmärk

Kuna kriisireguleerimisõppuse korraldamise eesmärk on ühe või enama hädaolukorra lahendamise protseduuride ja võimekuse kontrollimine või harjutamine, siis viiakse õppus läbi kas:

- kontrollõppusena**, et kontrollida hädaolukorra lahendamise võimet, st omandatud oskusi, väljaõppe kvaliteeti, varustust jms või
- harjutusõppusena**, et suurendada hädaolukorra lahendamiseks vajalikke oskusi ja tõhustada tegevust.

Õppuse kavandis kirjeldatakse punkt-haaval tegevusi, mida tahetakse harjutada või kontrollida.

Näide 10. Õppuse korraldamise eesmärk

Õppust korraldav asutus: KOV X	Hindamisjuht Ants Koer, konsultant, tel 5554 4433 e-post: ants.koer@miski.ee
Õppuse korraldamise eesmärk ja lühikirjeldus	Õppuse korraldamise eesmärk on harjutada tegutsemist elutähtsa teenuse toimepidevuse katkemise korral, sealhulgas: 1) mängida läbi elutähtsa teenuse katkestuse korral alternatiivsete lahenduste käivitamine, teenuse toimimise taastamine ning hädaolukorrale eelnenud olukorra taastamine. 2) Testida ja vajaduse korral täiendada elutähtsa teenuse riskianalüüsi ja toimepidevuse plaani. 3) Testida ja vajaduse korral täiendada HOLF-i, sh evakuitsiooni läbiviimise korraldust.

NB! Õppust ei tohi korraldada juba teadaoleva puuduse kontrollimiseks.

See tähendab, et õppuse korraldamise eesmärkideks ei või seada nende protseduuride, näitajate, oskuste või muu taolise kontrollimist, mille korral on negatiivne tulemus ette teada. Näiteks, kui puudus on tuvastatud enne õppust, peab enne selle õppusel läbimängimist olema aset leidnud mingi muutus või on tehtud midagi olukorra parandamiseks (on uuendatud varustust, tehtud koolitusi või treeninguid vms).

Õppuse liik

Kriisireguleerimisõppuste liigid on:

- a. lauaõppus,
- b. staabiõppus,
- c. väliõppus ja
- d. kompleksõppus.

Üldjuhul valitakse sobiv õppuse liik pärast seda, kui on sõnastatud õpiväljundid ja seatud õppuse eesmärgid. Õppuse liigi valikul tuleb lähtuda õppuse eesmärgist, st kas õppuse fookus on aruteludel põhinev või „põllul“ toimuvatel tegevustel.

Staabiõppus on õppus, mis korraldatakse sündmuse lahendamise juhtimise eest vastutavatele ametnikele ning staapidele, kellele mängitakse ette (matkitakse) lahendamist vajav olukord või olukordade seeria. Staabiõppusi korraldatakse tegelikes tööruumides ja kasutatakse olemasolevaid sidevahendeid. Staabiõppust võib vaadata ka kui viimast juhtimis- ja kommunikatsioonisüsteemi testi enne väliõppust. Sageli on staabiõppus üks osa väliõppuse ettevalmistavast etapist.

Lauaõppus on staabiõppuse lihtsustatud vorm. Lauaõppus põhineb aruteludel, mille käigus keskendutakse otsuste langetamisele ja tegevuse koordineerimisele. Õppus viiakse läbi kontoriruumides, kuid seda saab korraldada ka mujal, näiteks konverentsisaalis. Tegelikke ressursse (varustust, tehnikat jm) ei kaasata, seetõttu on lauaõppus paindlik ja soodne õppuse liik.

Väliõppus on välitingimustes peetav õppus, kus osalevad asutused ja isikud kasutavad ehtsat varustust, tehnikat jm, ning sündmuskoha on õppuse korraldajad lavastanud sel moel, et see nii palju kui võimalik jäljendaks tegelikkust. Väliõppus võimaldab nii harjutada kui ka kontrollida juhtimis- ja kontrollisüsteeme, teabevahetust, koostöövõimet, töökorda ning olukorra lahendamise võimet.

Kompleksõppused sisaldavad kõigi eelmainitud õppuse liikide elemente. Sageli on kompleksõppused suuremahulised väliõppused, enne mida ja/või samal ajal toimuvad laua- või staabiõppused.

Ülevaade õppuse liikidest ja nende iseloomulikest tunnustest on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Ülevaade õppuse liikidest

	lauaõppus	staabiõppus	väliõppus	kompleksõppus
õppuse läbiviimise koht	vabalt valitud siseruum	ametiruum	välitingimustes	välitingimustes ja ametiruumides
mängijad või õppusel osalevad isikud	sündmuse lahendamise juhtimisse kaasatud riigiasutuste või KOV ametnikud ning ettevõtete töötajad.	sündmuse lahendamise juhtimise eest vastutavad riigiasutuste või KOV ametnikud ning ettevõtete töötajad.	reageerivad üksused ja sündmuse lahendamise juhtimise eest vastutavad ametnikud ning ettevõtete töötajad.	reageerivad üksused, sündmuse lahendamise juhtimise eest vastutavad ametnikud ning sündmuse lahendamisse kaasatud riigiasutuste või KOV ametnikud ning ettevõtete töötajad.
õppuse elluviimise vorm	olukorra lahendamise seotud protsesside ja töökordade arutelu	matkitud sündmuste lahendamine, et harjutada juhtimisülesandeid, otsuste langetamist, koostööd ja koordineerimist	matkitud sündmuste lahendamine	matkitud sündmuste lahendamine ja olukorra lahendamise juhtimise ning koostöö harjutamine või kontrollimine
õppuse läbiviimise kulu	kasvab			

Näide 11. Õppuse liik

Õppust korraldav asutus: KOV X	/.../
Õppuse korraldamise eesmärk ja lühikirjeldus	/.../
Õppuse liik	Staabiõppus

Õppuse stsenaariumi lühikirjeldus

Stsenaarium on õppuse üldine kirjeldus, n-ö lugu, mille ümber tegevus toimub ja mis suunab õppuse kulgu. Selles esitatakse järgmine info:

- olukorra üldkirjeldus;
- mängu alguse olukorra kirjeldus;
- edasiste sündmuste loetelu või kavandatud sündmuste käik, kus on loetletud olukordade võimalikke arenguteid, olukordadega kaasnevaid sündmusi või intsidente, mis võivad neid olukordi põhjustada.

NBI Stsenaariumi kvaliteedist sõltub õppuse edukus. See tähendab, et stsenaarium peab olema usutav, selles esitatud faktid ja sündmuste kulg peavad olema loogilises järjestuses ning andma mängijatele juhiseid viisil, mis tagab õppuse kulgemise varem kindlaks määratud plaanide ja püstitatud eesmärkide järgi.

Soovitus. Stsenaariumi kirjutamisel tuleks lähtuda sündmuse võimalikust halvimast arengust, et selle läbimängimisega saavutada parim võimalik ülevaade asutuse või ettevõtte tegelikust valmisolekust.

Näide 12. Õppuse stsenaariumi lühikirjeldus

Õppuse liik	Staabiõppus
Stsenaarium	X kuupäeval kell YY.YY saab ZZ katlamaja juhataja katlamajast avarii-signaali. Avarii põhjus: katlas on auk (töötaja viga tõstukiga sõitmisel). Esialgse info põhjal tuleb katla remondiks alandada trassi rõhku, kuid selle tulemusel jäävad kütteta 100 korterelamut linnaosas X, kus elab u 2000 inimest. Välistemperatuur avariihetkel on -24 °C. Samal X kuupäeval kell YY.YY asuvad remondimehed katelt keevitama, kuid keevitamisel tekkinud sädemetest puhkeb tulekahju. Tuli levib kiiresti katlamaja I kütusemahutini (kus on 1000 t kütteõli). Põlengu tagajärjel hävivad I katel ja I kütusemahuti täielikult. II katel toimib, kuid suudab küttega varustada üksnes põhjatrassiga seotud hooneid, st kütteta on majad lõuna-trassi ääres (200 elamut ja u 11 000 elanikku).

Õppuse läbiviimise meetodika

Õppuse meetodika kirjeldab, kuidas või milliste põhimõtete alusel toimub õppuse läbiviimine. Näiteks kas õppus korraldatakse vastumänguga või ilma; kas mängijatele

antakse korraga kogu sündmuse info või antakse teavet episoodide kaupa vastavalt mängu kulgemisele; kas hädaolukorra lahendamise ajal areneb sündmus edasi või mitte; jne. Kui õppus koosneb episoodidest, siis kas iga etapi läbimisel tehakse mingi kokkuvõte (kus võidakse anda mängijatele mingi tagasiside) või fikseeritakse mingid vahetulemused (näiteks vahehindamised); või kokkuvõtte tehakse õppuse lõpus; jne.

Näide 13. Õppuse läbiviimise meetoodika

Stsenaarium	X kuupäeval kell YY:YY saab ZZ katlamaja juhataja katlamajast avarii-signaali. Katla avarii põhjus: katlas auk (töötaja viga tõstukiga sõitmisel). /.../
Õppuse meetoodika	Õppuse läbiviimisel antakse mängijatele ajalises järjestuses infot olukorra arenemise kohta, mille alusel peavad mängijad tegema reaalelulisi järeldusi ning viima näitlikult ellu tegevusi, et peatada hädaolukorra laienemine ja olukord lahendada. Õppus toimub vastumänguga, st selle järgi, kuidas kulgeb hädaolukorra lahendamine, edastab vastumängu korraldaja infot olukorra lahendamise takistustest (tõrked tehnikaga, probleemid evakueeritavatega jms). Õppus vältab 4 järjestikust päeva ajahüpeteta. /.../

Õppuse korraldamise ajakava

Õppuse läbiviimise edukus sõltub selle ettevalmistamise põhjalikkusest. Et osata kavandada aega, tuleb arvestada, et õppuse ettevalmistamiseks kulub 60%, õppusele endale 20% ja õppusejärgsetele tegevusele 20% ülesande mahust.

Selleks, et õppuse korraldamisega jõutaks tähtaegselt valmis on oluline mõelda läbi õppuse korraldamise ajakava ning tuua õppuse kavas välja olulisemate õppuse planeerimise vaheetappide kuupäevad. Näiteks olulisemad kohtumised, piloot-õppuse aeg, põhiõppuse aeg, õppuse tutvustamine mängijatele jms. Kui on teada, siis näidatakse ajakavas ära ka kohtumiste toimumiskohad.

Pilootõppuse (või testõppuse) käigus mängivad korraldajad õppuse läbi ja hindavad, kas kavandatud ajaga on võimalik saavutada soovitud õpiväljundid. Samuti katsetatakse IT- ja sidevahendite ja visuaalide toimimist. Soovituslikult tuleks piloot läbi mängida samas ruumis, kus toimub põhiõppus. Kogu pilootõppuse tegevus protokollitakse ning leitud vead ja puudused parandatakse enne põhiõppuse toimumist.

Suurte õppuste korral peaksid planeerimisega seotud tegevused algama 4–6 kuud enne õppuse toimumist ja viimane kohtumine 1 kuu kuni 2 nädalat enne õppuse algust. Pilootõppuse mängivad õppuse korraldajad läbi mitte hiljem kui üks nädal enne põhiõppuse algust.

Näide 14. Õppuse korraldamise ajakava

Õppuse metoodika	/.../			
Ajakava	aeg	koht	teema	osalejad
	xx.xx.2017 kell xx.xx-xx.xx	vallamaja väike saal	infopäev	kõik korraldamisega seotud isikud
	xx.xx.2017 kell xx.xx-xx.xx	vallamaja suur saal	I planeerimiskohtumine	õppuse korraldamise juhtgrupp
	xx.xx.2017 kell xx.xx-xx.xx	päästkeskus, kab 213	päästega seotud teemade kokkuleppimine	peakorraldaja, hindamisjuht, PPA esindajad
	xx.xx.2017 kell xx.xx-xx.xx	prefektuuri hoone	evakuatsiooni teemad	peakorraldaja, hindamisjuht, PPA esindajad
			/.../	
	xx.xx.2017 kell xx.xx-xx.xx	vallamaja väike saal	III planeerimiskohtumine	õppuse korraldamise juhtgrupp
	xx.xx.2017 kell xx.xx-xx.xx	vallamaja väike saal	pilootõppus	õppuse korraldamise juhtgrupp
	xx.xx.2017			
	xx.xx.2017 kell xx.xx-xx.xx	KOV-i rahvamaja	infopäev avalikkusele	juhtgrupp, korteriühistute esindajad, jm huvilised
	xx.xx.2017 kell xx.xx-xx.xx	vallamaja ruumid	õppus	kõik õppusega seotud isikud
	xx.xx.2017 kell xx.xx-xx.xx	vallamaja suur saal	õppust kokkuvõttev seminar	kõik õppusega seotud isikud

Õppusel mängijad ja kaasatavad osalejad

Õppusel osalejate nimekiri tuleb kokku leppida õppuse planeerimise alguses. Mängujuht, mängijad, vastumängijad ja muud kaasatavad osalejad valitakse õppuse eesmärgi ja inimestele määratud pädevuse järgi.

Mängijatena osalevad need inimesed, kes täidavad õppuseaegset rolli ka tegeliku sündmuse lahendamise korral. Teisisõnu ei kaasata neid, kes hädaolukorra lahendamisel ei osale.

Vastumängija mängib mängujuhi või õppuse korraldaja korralduse alusel ette õppuse sündmuse vastumängu, millele mängijad reageerivad. Vastumängu all mõistetakse tegevust, mille käigus matkitakse või püütakse esile kutsuda õppuse stsenaariumis kirjeldatud hädaolukorra või elutähtsa teenuse katkestuse arengut.

Kui õppuse mäng eeldab, et korraldajad peavad suurel määral mängu sekkuma ja seda suunama, võib õppusele määrata mängujuhi. **Mängujuht** on isik, kes juhib õppuse ajal nii mängijate kui ka vastumängijate tegevust ning mängib mängijatele ette õppuse sündmused. Mängujuhi ülesanded lauaõppuse korral on järgmised:

- a. tutvustada mängu kulgu ja päevakava;
- b. juhtida ja suunata mängijaid otsuste vastuvõtmisel;
- c. anda ülevaade mängureeglitest, -piirangutest, -metoodikast;
- d. esitada tausta ja selgitada, et mängu kontekst oleks kõigile arusaadav;
- e. juhtida koostöös korraldusmeeskonnaga mängu, esitada ülesandeid ja kitsendusi;
- f. juhtida ülesannete lahendamisele järgnevat arutelu.

Väiksematel õppustel on mängujuhi rollis üldjuhul õppuse korraldaja. Mängujuhi määramine on eriti oluline suuremate õppuste elluviimisel.

Kavas esitatakse mängijad ja kaasatavad osalejad osalevate asutuste, isikute ja ülesannete kaupa.

Näide 15. Õppusel mängijad ja kaasatavad osalejad

Ajakava	/.../
Mängijad ja kaasatavad osalejad	<p>Õppusel osalevad asutused ja isikud</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) vallavalitsus (sh kriisikomisjon) – reageerib hädaolukorrale, juhib selle lahendamist ja koordineerib; abistab Päästeametit (suurpõleng); abistab politseid (evakuatsiooni korraldamine), teavitab elanikke; 2) KOV-i soojus – taastab teenuse toimepidevuse plaani alusel; 3) KOV-i hallatavad asutused (kool, lasteaed, raamatu-kogu, rahvamaja) – abistab evakuatsiooni korraldamisel; 4) KOV 2 ja KOV 3 – abistab evakuatsiooni korraldamisel; 5) KOV-i ettevõtted ja elanikud – reageerivad käitumisjuhiste kohaselt; 6) Päästeamet – reageerib suurpõlengule, teeb vastu-mängu ja hindab; 7) Politsei- ja Piirivalveamet – korraldab evakuatsiooni. <p>Korraldusmeeskond</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jaan Tats, vallavanem, tel xxxx xxxx, jaan.tats@miski.ee 2. /.../ <p>Hindamismeeskond</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. /.../ <p>Mängijad</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. /.../ <p>Vastumängijad</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. /.../

Õppuse hindamise korraldus

Selleks, et saada asutuse valmisolekust ja õppuse tulemustest võimalikult adekvaatne pilt, tuleb varakult läbi mõelda, kuidas korraldatakse õppuse hindamine.

Õppusel hinnatakse õppusele seatud eesmärkide täitmist, vajaduse korral ka õppuse metoodikat (õppuse planeerimine ja läbiviimine).

Hindamise läbiviimise tagab õppust korraldav asutus, kes määrab selle ülesande täitmiseks hindamisjuhi. Kavas tuuakse esile:

- a. mida hinnatakse ja mille alusel (esitatakse õppuse hindamise korraldus eesmärkide kaupa);
- b. kuidas hinnatakse (näiteks kontrollõppusel esitatakse hinnang õppuse lõpus, harjutusõppusel pärast iga etapi läbimist);
- c. kes ja mis ajaks hindamisaruande koostab.

NB! Hindamisaruanne koostatakse ja esitatakse ühe kuu jooksul pärast õppuse toimumist õppuse korraldajale, üleriigilise õppuse puhul Vabariigi Valitsuse kriisikomisjonile, regionaalse õppuse puhul regionaalsele kriisikomisjonile ja kohaliku omavalitsuse õppuse puhul kohaliku omavalitsuse kriisikomisjonile.

Näide 16. Õppuse hindamise korraldus

Mängijad ja kaasatavad osalejad	/.../
Õppuse hindamise korraldus	<p>Hindamise aluseks on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) vaatlus; 2) õppuse käigus dokumenteeritud teave; 3) hindajate aruanded. <p>Hinnang antakse:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) juhtimisstruktuuri toimimisele; 2) kriisikomisjoni koosseisule, töökorraldusele ja kaasatud partnerite koostööle; 3) tegevuse vastavusele plaanidele (HOLP ja elutähtsa teenuse toimepidevuse plaan); 4) teabevahetusele; 5) teavitusfunktsiooni täitmisele; 6) KOV-i kriisikomisjoni töökeskkonnale; 7) õppuse korraldusele ja läbiviimisele. <p>Aruanded</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hindajad esitavad esmased tähelepanekud pärast õppust toimival infotunnil ja lõpparuanded hindamisgrupi juhile hiljemalt xx.xx.201x. 2. Hindamisjuht esitab hindamisaruande õppuse korraldajale xx.xx.201x.

Õppuse eelarve

Õppuse ettevalmistamine ja läbiviimine on alati seotud kuludega, mistõttu on vajalik, et korraldav asutus ja kaasatud asutused lepiksid võimalikult vara kokku kulude katmise põhimõtted. Kui kulude katmise kohta erikokkuleppeid ei tehta, kehtib HOS-s sätestatud põhimõte.

HOS-i § 18:

Õppuse korraldamisega seotud kulud kaetakse õppuse korraldaja eelarvest. Õppusele kaasatud asutuste õppusel osalemise kulud kaetakse nende asutuste eelarvetest, kui ei ole kokku lepitud teisiti.

Kavas esitatakse: õppuse kogukulu; kulude arvestuskäik; ning kulude katmise allikas (kes kulu katab, kui kulude katmises osalevad mitu asutust).

Näide 17. Õppusekorraldamisekulude jagamine korraldaja ja kaasatud asutuste vahel

Õppuse eelarve	Õppuse korraldamisega seotud kulude jagunemine on kokku lepitud järgmiselt: <ul style="list-style-type: none"> • Seminarideks, infopäevaks ja õppuseks vajalikud ruumid ning ruumides kasutatava tehnika rentimise ja kulude katmise katab KOV; • Peakorraldaja töötasu 2000 € (4 kuud × 500 € bruto), millele lisanduvad tööandja maksud summas 676 €. Kulu kaetakse 50:50 põhimõttel ning kulu katavad KOV ja ETO; • Osalejate toitlustamise, transpordi- ja vajaduse korral majutamis-kulu katab iga osaleja ise; • /.../. Kulu kokku XXXX eurot.
Viited õppuse kavandis nimetatud dokumentidele	[Viited dokumentidele, mida on kavandi koostamisel kasutatud, täidetakse vajadusel]
Muu teave	[Muu õppusega seotud oluline teave, täidetakse vajadusel]

Viited õppuse kavandis nimetatud dokumentidele ja muu oluline teave

Need lahtrid täidetakse üksnes vajaduse korral ja teave, mis neis esitatakse, võib olla seotud mitme õppuse-eelse tegevusega.

Avalikkuse teavitamine õppuse ettevalmistamisest ja läbiviimisest. Õppuse korraldaja on kohustatud teavitama õppuse toimumisest avalikkust, kui õppuse läbiviimine võib häirida õppuse läbiviimisega mitteseotud inimeste või asutuste tavapärast töö- või elukorraldust. Õppust korraldava asutus on kohustatud teavitama:

- a. kohaliku omavalitsuse üksust, kelle territooriumil väli- või kompleksõppus toimub; ning
- b. asutusi ja ettevõtteid, kellele võib õppuse läbiviimine mõju avaldada.

Tavapära-st staabi- ja lauaõppustest ei ole vaja avalikkust teavitada, kuna need toimuvad siseroomides ega mõjuta kõrvalisi isikuid. Kõigist väli- ja kompleksõppustest tuleb teavitada vähemalt üks kuu enne õppuse toimumist.

Õppuse kavandis võidakse täpsustada teavitustegevust (kes teavitab või kuidas või esitatakse viited dokumentidele, millega teavitustegevus on korraldatud).

Suhtlemine ajakirjanikega. Selleks, et tagada edastatava teabe selgus ja ühetaolisus, peavad õppusel osalevad asutused ja ettevõtted oma teavitustegevuse kooskõlastama alati ka õppust korraldava asutusega. Sõltuvalt õppusest võib õppuse korraldaja otsustada piirata õppuse kohta käiva teabe jagamist. Või lepitakse kokku,

et avalikkusele esitab informatsiooni vaid õppuse korraldaja (kokkulepe tuukse välja kavas).

Õppuse logistika ja korralduslikud küsimused. Näiteks väliõppuse korraldaja maa-ala kasutamise koostöö (loa taotlemine) maaomanikega; õppusega tekitatava kahju hüvitamise korraldus; osalejatega seotud küsimused (nt majutamine, toitlustamine); transpordi liikumine ja parkimine; õppuse sidekorraldus; jms.

Õppuse kavandi koostamise koostöö vorm on esitatud lisa 1.

2.2.2. Õppuse kavandi koostöö

Õppuse kavandi koostöö eesmärk on tagada, et kõik õppusel osalevad asutused:

- on teadlikud oma kohustuste ulatusest ja
- tagavad endale võetud ülesannete täitmise.

Õppuse korraldaja peab esitama õppuse kavandi koostöö jaoks vähemalt kolm kuud enne õppuse toimumist:

- Vabariigi Valitsuse kriisikomisjonile – üleriigilise õppuse korraldaja;
- regionaalsele kriisikomisjonile – regionaalse õppuse korraldaja;
- omavalitsuse kriisikomisjonile ja regionaalsele kriisikomisjonile – kohaliku omavalitsuse õppuse korraldaja.

NB! On oluline, et õppusega seotud inimesed (osalejad, vaatlejad, korraldajad jne) teaksid õppuse toimumisest varakult ette ja saaksid oma tegevusi vastavalt planeerida (kui ei ole tegemist ette teatamata kontrollõppusega). Seetõttu on oluline õppuse toimumist kajastada asutuse aastaplaanides, tegevuskavades ja tööplaanides.

Kuna õppuse korraldamine on töömahukas, soovime õppust korraldaval asutusel määrata õppuse korraldamise asutuse juhi käskkirja või juhataja otsusega vähemalt selles osas, mis puudutab konkreetseid tööülesandeid, õppuse eelarvet, võimalike ületundide tasustamist jms.

Käskkirjas tuleks määrata:

- korraldatava õppuse nimi;
- toimumise aeg;
- nimeliselt õppuse korraldaja, (sh korraldus- või planeerimismeeskond) ja tema ülesanded;
- õppuse dokumentide ettevalmistamise tähtaeg, sh õppuse kavandi koostamise ja juhile esitamise tähtaeg;
- muud asutuse töös olulised punktid (näiteks õppuse riigiseaduse tase, korraldusmeeskonda teenindava allüksuse nimi, kellele tehakse käskkirja teatavaks ja kuidas jms).

Õppuse korraldamise käskkirja näidis on esitatud siinse juhendi lisa.

2.3. Õppuse läbiviimine

Enne õppuse algust peab õppuse korraldaja õppust tutvustava seminari (kui ei ole tegemist kontrollõppusega, millest ette ei teavitata). Seminaril antakse osalejatele ülevaade õppuse korraldusest. Sõltuvalt õppuse liigist⁷ antakse osalejatele:

- õppuse ajakava;
- õppuse eesmärk;
- õppuse stsenaariumi lühitutvustus ehk läbimängitava sündmuse tekkimise ja arenemise kirjeldus;
- osalejate ülesanded õppuse stsenaariumi kohaselt;
- õppusel osalejate õigused ja kohustused;
- ülevaade õppuse alast või õppuse ruumidest;
- sidevahendite ja tehniliste süsteemide tutvustus;
- õppusel kasutatav märgistus;
- ohutusnõuded;
- õppuse kommunikeerimine avalikkusele või kommunikatsioonipiirangud;
- muu õppuse läbiviimisega seotud oluline teave.

Oluline on, et kõik õppusega seotud materjalid ja juhised (nii enne õppust kui ka õppuse ajal valmivad) oleksid selgelt eristatavad ja kannaksid märgistust „ÕPPUS”. See on tähtis eelkõige juhiks, kui õppuse materjalid peaksid sattuma kõrvalise inimese kätte (et materjalid ei tekitaks arusaamatusi või isegi paanikat). Kokkulepitud märgistust tutvustatakse kõigile osalejatele õppuse seminaril.

---

⁷ Näiteks väliõppuse korral on tähtsad kõik loetletud punktid, lauaõppusel aga vaid üksikuid (näiteks ei ole lauaõppuse korral kasutuses eraldi sidesüsteemid, ei ole vaja rakendada tavapärasest erinevaid ohutusnõudeid jm).

Näide 18. Õppuse märgistus

Õppusel kasutatakse järgmisi koodsõnu eesti ja inglise keeles:

õppuse algus – „ÕPPUS ALGAB“, „STARTEX“;

õppuse lõpp – „ÕPPUS LÖPPENUD“, „ENDEX“;

õppuse katkestamine – „STOPP ÕPPUS“, „STOPEX“;

õppuse jätkamine – „ÕPPUS JÄTKUB“, „GOEX“;

info vahetamisel kasutatakse koodsõna „ÕPPUS“, „EXERCISE“. Vastavat märgistust kannavad kõik õppuse jaoks ja õppuse ajal valminud dokumendid ja visuaalid.

õppuse ajal aset leidva õnnetuse või muu vahejuhtumi korral kasutatakse koodsõna „ÕNNETUS“, „ACCIDENT“.

õnnetuse või muu vahejuhtumi korral kui osaleja peab õppusel osalemise katkestama – „POLE MÄNG“, „NO PLAY“.

Õppuse korraldusmeeskonna liikmed ja vaatlejad peavad kandma märgistust (eraldusvest, rinnasilt, kaelapael või muu selgelt nähtav tunnus), mis võimaldab neid visuaalselt eristada mängijatest. Sealhulgas:

korraldusmeeskonna liikmed kannavad silti „KORRALDAJA“, „STAFF“;

hindajad kannavad silti „HINDAJA“, „EVALUATOR“;

vaatlejad kannavad silti „VAATLEJA“, „OBSERVER“.

Õppuse läbiviimisel on kandev roll mängujuhil, kes suunab kogu õppuse kulgu, andes mängijatele ette järgmised ülesanded või vajaduse korral hoides neid tagasi.

NB! Õppuse korraldaja peab tagama, et õppus viiakse läbi õppuse kavandis püstitatud eesmärkide saavutamiseks ja õppuse kavandi põhimõtete kohaselt.

Õppuse eduka läbiviimise huvides on oluline, et mängujuht hoiaks positiivset ja konstruktiivset õhkkonda. Arvestada tuleb, et õppus tekitab mängijatele stressi, mistõttu on tähtis, et kõik osalejad saaksid aru õppuse korraldamise eesmärgist – õppust ei korraldata selleks, et otsida töötajate töös vigu, vaid et saada ülevaade olemasolevast võimekusest. Puuduste tuvastamise kaudu on võimalik edaspidi paremini juhtida asutuste ja ettevõtete tööd, sh töötajate koolitamist, vahendite ja tehnika soetamist, õigusruumi korrastamist jms.

2.4. Õppuse hindamine

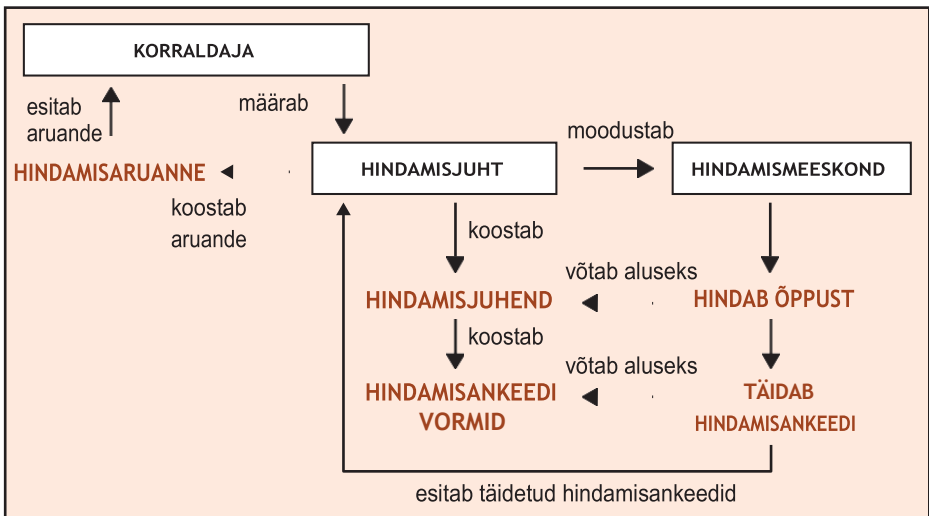
Selles jaotises selgitame õppuse määruse § 10.

Selleks, et õppusest oleks kasu, tuleb õppust hinnata lähtudes õppusele püstitatud eesmärkidest, alaeesmärkidest ja õpiväljunditest. Õppuse hindamise eesmärk on luua loetaval ja taasesitataval kujul ülevaade asutuste ja ettevõtete tegelikust võimekusest ning teavitada asutuste juhte olemasolevatest puudustest ja olulistest järeldustest.

Õppuse hindamise eesmärk ei ole n-ö logipidamine – kogu õppusel toimunu jäädvustamine, vaid ammendava teabe saamine, et vajakajäämised parandada.

2.4.1. Hindamise korraldus

Hindamise korraldusest annab ülevaate järgmine skeem.

Joonis 2. Hindamise korraldus

Hindamise läbiviimise tagab õppuse korraldaja, kes määrab hindamisjuhi. Õppust võib hinnata hindamisjuht ise või moodustada selleks eraldi hindamismeeskonna. Meeskonna liikmed võivad olla õppust korraldava asutuse teenistujad või eksperdid väljastpoolt (see sõltub õppusele seatud eesmärkidest).

Hindamisjuht koostab:

- hindamisjuhendi;
- hindamisankeetid;
- hindamisaruande.

Hindamisjuhend annab hindajatele selged juhised, kes, kuidas ja mida hindab. Hindamisjuhendi koostamise aluseks on õppuse planeerijate koostatud õppuse kirjeldus, eesmärgid ja alaeesmärgid või püstitatud õpiväljundid. Hindamise eesmärgid ei saa erineda õppuse eesmärkidest. Samas ei pea hindama kõiki õppusel osalejaid.

Hindamisankeetid koostatakse iga hinnatava teema või probleemi kohta. Need on teema- või probleemipõhised vormid, kuhu hindajad õppuse käigus dokumenteerivad hinnatavate valdkondade kohta oma tähelepanekud. Kohustust hindamisankeete koostada ei ole, samas ka väiksema õppuse korral, kui hindajad esitavad oma tähelepanekud vabas vormis, on hindamisjuhil hiljem väga keeruline hindamisaruannet koostada. Soovitavalt esitatakse hindamisankeedis hinnatav teema, alaeesmärgid/õpiväljundid, alaeesmärkide/õpiväljundite saavutamise kriteeriumid ja saavutatud tasemed ning hindaja märkused, ettepanekud jms.

Hindamisaruanne koostatakse hindamisankeetide põhjal. Hindamisaruande koostamise eesmärk on tagada õppuse järeltunde, sh õppusel ilmnunud probleemide, võimelünkade ja muude puudujääkide fikseerimine ning ettepanekute tegemine nende lahendamiseks.

Hindamisaruandes kirjeldatakse:

- õppuse eesmärki;
- õppuse korraldamist ja läbiviimist;
- õppuse hindamise korraldust;
- õppusel esilekerkinud probleeme,
- tähelepanekuid ja ettepanekuid, kuidas parandada hädaolukorraks või elutähtsa teenuse katkestuseks valmisolekut;
- muud olulist teavet.

Olenevalt õppuse eesmärgist esitatakse probleemid, tähelepanekud ja ettepanekud vajaduse kohta:

- koostada või täiendada protseduuri, regulatsiooni, riskianalüüsi, plaani või mõnd muud dokumenti;
- täiendada õppusel mängija rollis osalenud ametnike ja töötajate oskusi ja teadmisi;
- parendada sündmuse lahendamise seotud tegevusi;
- täiendada sündmuse lahendamiseks vajalikku varustust ja tehnilisi vahendeid;
- vajaduse korral õppuse läbiviimise kohta.

Hindamisjuhendi, hindamisankeedi, hindamisaruande ja õppuse tagasiside ankeedi vormid on esitatud siinse juhendi lisa.

2.4.2. Hindamise läbiviimine

Hindamise põhimeetod on vaatlus, mille käigus jäädvustatakse õppusel osalevate mängijate tegevus ja saavutatud tulemused, ning antakse nende kohta hinnang. Vaatlus tehakse õppuse ajal.

NB! Hindaja ei tohi õppuse kulgu segada, ta peab olema erapooletu ja hoiduma kommentaaride esitamisest sündmuse lahendamisel. Vajaduse korral võib ta osalejatele esitada täpsustavaid küsimusi.

Hindajad analüüsivad õppuse käigus koostatud dokumente ja võimaluse korral intervjuerivad mängijaid. Intervjuusid võib teha nii enne õppust, selle ajal kui ka pärast õppust. Dokumentide analüüsimisel võetakse aluseks lahendatava sündmuse seisukohalt asjakohased dokumendid (seadused, määrused, kodu- või töökorrad ja juhised).

2.5. Õppuse järgsed tegevused

Siinses jaotises selgitame õppuse määruse § 11.

Õppustel tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks on õppuse korraldanud asutusel kohustus koostada **tegevuskava**, mille täitmise eest vastutab asutuse juht. Tegevuskavas nimetatud tegevustega peaksid asutused arvestama oma tööplaanide ja eelarvete koostamisel.

Tuletame meelde, et õppuseid korraldatakse üksnes selleks, et asutuste ja ettevõtete võimest oleks olemas ajakohane ülevaade, ning et tekiks selgus, mida konkreetselt peaks parandama või kuhu ressursse peaks suunama. Seepärast on õppusest kasu vaid juhul, kui õppusel tuvastatud puuduste likvideerimisega tegeletakse järjekindlalt ja süsteemselt. Tegevuskava kinnitamisega võtavad tegevuskavas nimetatud asutused endale kohustuse puudused tegevuskavas osutatud tähtjaks kõrvaldada.

Tegevuskava koostatakse hindamisaruandes esitatud puuduste ja ettepanekute alusel. Oluline on, et tegevuskavas esitataks:

- hindamisaruandes loetletud probleemide ja puuduste kõrvaldamise ajakava;
- probleemide ja puuduste kõrvaldamise eest vastutav asutus või allüksus;
- tähtaeg, millal esitatakse kriisikomisjonile tegevuskava täitmise aruanne.

Näide 19. Õppusejärgne tegevuskava

Õppuse nimetus: massiline mürgistus					
Jrk nr	Tööülesande sõnastus	Tähtpäev	Vastutav asutus, allüksus või ülesande täitja	Täitmismärke (täidetud või töös)	Märkused ja viited dokumentidele jms
1.	Kehtestada kiirabiteenuse korraldus hädaolukorras ja selle toimimise minimaalsed kriteeriumid	30.09.201x	SOM	täidetud	Dokumendi leiab (kuskohast?):
2.	Kehtestada Häirekeskuse jaoks piirkondade kiirabi reservresursi miinimum-kriteeriumid	16.08.201x	SOM	töös	
3.	Kehtestada HOS-i alusel kiirabiteenuse toimepidevuse nõuded	20.11.201x	SOM	töös	
4.	Moodustada vedelkütuse varu 48t.	20.11.201x	kiirabipidaja	töös	
5.					

Tegevuskava tuleb koostada ja esitada kolme kuu jooksul:

- üleriigilise õppuse korral Vabariigi Valitsuse kriisikomisjonile;
- regionaalse õppuse korral regionaalsele kriisikomisjonile;
- kohaliku omavalitsuse õppuse korral omavalitsusüksuse kriisikomisjonile.

Kui asutus korraldab aasta jooksul mitu õppust, võib õppuste kohta esitada **koondtegevuskava**. Oluline on, et koondtegevuskavas oleks õppuste tegevused nimetatud eraldi, et oleks arusaadav, millisel õppusel tuvastatud puuduse kõrvaldamisega on tegemist. Koondtegevuskava peab esitama hiljemalt kolm kuud pärast viimase õppuse toimumist.

Seiret HOS-i rakendamise üle teeb Siseministerium, sealhulgas teeb Päästeamet järelevalvet regionaalsete ja kohalike omavalitsuste kriisireguleerimisõppuste kavas toodud õppuste tegevuskavade täitmise üle.

LISA 1. Kriisireguleerimisõppuse kavandi vorm

Elutähtsa teenuse katkestuse harjutusõppus	Peakorraldaja Toomas Kass, riskijuht tel 5333 3388 e-post: toomas.kass@miski.ee
Õppust korraldav asutus: KOV X	Hindamisjuht Ants Tuul, konsultant tel 555 444 33 e-post: ants.tuul@miski.ee
Õppuse korraldamise eesmärk ja lühikirjeldus	[Õppuse korraldamise eesmärk (kas see on harjutus- või kontrollõppus; mida tahetakse harjutada või kontrollida)]
Õppuse liik	[Kas see on staabi-, laua-, väli- või kompleksõppus]
Stsenaarium	[Õppuse stsenaariumi lühikirjeldus]
Ajakava	[Õppuse korraldamisega seotud toimingute ja sündmuste kuupäevad ja, kui on teada, ka asukohad]
Mängijad ja kaasatavad osalejad	[Kes õppusel osalevad ja mis rollis]
Õppuse hindamise korraldus	[Õppuse hindamise korraldus õppuse eesmärkide kaupa]
Õppuse eelarve	[Õppuse kulud koos selgituste ja arvestuskäiguga, näiteks: korraldusmeeskonna toitlustamine – 22 inimest, 230 eurot; lektoritasu – 5 akadeemilist tundi, koolitaja Ants Mägi, 158 eurot]
Viide õppuse kavandis nimetatud dokumendile	[Viited dokumentidele, mida on kavandi koostamisel kasutatud]
Muu teave	[Muu õppusega seotud oluline teave]

LISA 2. Näide õppuse üld- ja alaeesmärkidest (õppuse kavandis)

Üldeesmärgid

1. Teada saada, kui suur on valitsemisala juhtide ja ministeeriumi teenistujate teadlikkus sellest, kuidas käituda üleriigilise mõjuga kriisiolukorras.
2. Selgitada välja, millised on võrguettevõtete ja haiglate teadmised selle kohta, kuidas juhtida elutähtsate teenuste pikaajalisest ja ulatuslikust katkestusest põhjustatud hädaolukorra lahendamist.
3. Suurendada elutähtsate teenuste osutajate teadlikkust ja valmisolekut ning koostöövõimet elutähtsate teenuste pikaajaliste ja ulatuslike katkestuste lahendamisel.
4. Kontrollida, kuidas toimib käsuõigus ajal, kui lahendatakse kriisi, mille on põhjustanud ulatusliku küberintsidendi hädaolukord.
5. Kontrollida, missugune on ulatusliku küberintsidendi hädaolukorra korraldus, kui ühel ja samal ajal on juhtunud mitu hädaolukorda.
6. Tagada kriisireguleerimises osalevate asutuste valmisolek lahendada hädaolukordi ja kaitsta elanikke koostöö harjutamise kaudu ulatuslikel pääste- ja korrakaitse-sündmustel.
7. Kontrollida õigusaktide asjakohasust ning nende rakendamist hädaolukorras ja eriolukorras.

Kommentaar. Alaeesmärgid täiendavad üldeesmärki ja kirjeldavad spetsiifilisi valdkondi, mida õppusega kontrollida soovitakse.

Alaeesmärgid

1. Selgitada välja siseturvalisuse valdkonna kehtiva õiguse ja juhtimiskorra vastavus vajadustele.
2. Hinnata Politsei- ja Piirivalveameti võimet tulla piiratud ressursidega toime eriolukorraneni laieneda võivas konfliktis, sh kontrollitakse:
  - a. strateegilise juhtimistasandi rolli ja pädevust sündmuste lahendamisel ning vajaduse korral teabe ja ülesannete andmist teistele juhtimistasanditele (regioon, amet);
  - b. õigusmeetmete rakendamist sündmuse lahendamisel;
  - c. asutuste teabevahetust ja avalikkusele mõeldud kommunikatsiooni korraldamist.

LISA 3. Näide stsenaariumist

Naissaarel süttib hooletust lõkgetegemisest mets. Süüdlased üritavad pahandust varjata ja kui näevad, et kustutamisega hakkama ei saa, põgenevad saarelt kaatriga. Tulekahju võtab suured mõõtmed, enne kui avastatakse.

Samal ajal toimub saarel selleks kohandatud hoones muusikafestival, millel osaleb 300 inimest. Tuul kannab metsapõlemisel tekkinud põlemisgaasid kontserdipaiga peale ja ka tuli läheneb sinna kiiresti. Kuna ilmateate alusel ei näita ilmastikuolud muutumise märke, on üha vältimatam inimesed ohutsoonist ruttu eemale viia ja korraldada nende kiire evakueerimine saarelt. Samuti tuleb kiiresti alustada laialdaste kustutustöödega, sest tegemist on ulatusliku metsatulekahjuga, mis ohustab paljude inimeste elu või tervist ning võib põhjustada suure vara- ja keskkonnakahju.

Olukorra lahendamiseks on vaja algselt sündmuskoha tegevused ja juhtimisstruktuur, kokku kutsuda Põhja regionaalne staap, kavandada tegevused kustutamiseks ja inimeste evakueerimiseks, aktiveerida Viimsi valla kriisikomisjon ning Põhja-Eesti regionaalne kriisikomisjon.

LISA 4. Näide tervishoiualase hädaolukorra episoodist

Taust. Ammoniaagipilv on Sillamäe linnast hajunud. Mõõtmistulemuste kohaselt ei ole õhk enam saastunud ega ole ohtu, et saabub veel mõni ammoniaagipilv.

Kella 11-ks on Sillamäe linnast häirekeskusesse helistajate arv kasvanud 365-ni. Kõikidel inimestel on ühesugused kaebused: kurgu kipitus, hingamisraskused ja kehv enesetunne. Inimesed paluvad kohe abi, et nende tervislik seisund üle vaadataks. Kõik 33 väljasaadetud kiirabibrigaadi tegelevad sadama territooriumil vigastada saanud inimeste ja Sillamäe linnas maas lamavate isikutega. Teisi väljakutseid pole võimalik lähima viie tunni jooksul teenindada.

Sillamäe perearstikeskustest (5) ja hooldushaiglatest (3) helistatakse Terviseametisse ja palutakse infot, mida teha hingamisraskustega inimestega, kes on tulnud nende juurde abi otsima. Hinnanguliselt on perearstikeskustesse ja hooldushaiglatesse abi otsima läinud 360 inimest.

Kommentaar. Inimesed ei oska mujalt abi otsida kui perearstikeskustest ja hooldushaiglatest, kuid neist ei osata inimesi kusagile suunata. Pealegi pole perearstikeskustel ja hooldushaiglatel võimet nii suurele hulgale inimestele abi osutada. Sellises seisundis kannatanud aga ei tohiks ise autorooli istuda, et abi saamiseks ise haiglasse sõita. Et kannatanutele abi osutada, on vajalik tervishoiusüsteemi koordineeritud tegevus.

Kommentaari lisamise episoodi kirjeldusse otsustab õppuse korraldaja. Kui üksikjuhtumi kirjeldust on vaja täiendada faktidega ja anda neile hinnang, tuleks kasutada kommentaare, et suunata mängijaid lahenduskäigu otsimisel soovitud suunas.

Episoodi kirjeldus peab põhinema õpiväljunditel, mida selle episoodi lahendamise õppimisega soovitakse saavutada. Õpiväljundis sõnastatakse tulemus, mida sellise õppuse korraldamisega saada soovitakse, ja vastatakse küsimustele, mida täpselt selles osalejad õpivad, teadvustavad ja mõistavad.

Kriisireguleerimise õppuse **Õppuse Nimi** hindamisjuhend

Üldosa

1. **Õppuse Nimi** üldeesmärk on läbi mängida erinevate kriisisündmuste lahendamise juhtimine, otsuste langetamise protsess ning kontrollida HOLP-i ja ET toimepidevuse plaani rakendumist ja nende muutmise vajadust.
2. Üldeesmärgi saavutamiseks proovitakse osaõppustel järele:
  - HOLP-i ja ET toimepidevuse plaani sobivust sündmuste lahendamiseks;
  - plaanidest tulenevate meetmete rakendatavust sündmuse lahendamiseks;
  - avalikkusele mõeldud kommunikatsiooni korraldamist.
3. **Õppuse Nimi** osaõppuseid hindab **XX asutuse** moodustatud meeskond, kuhu kaasatakse kõigi korraldavate asutuste esindajad ning vajaduse korral ja kooskõlastatuna osaõppuse planeerijatega eksperdid väljastpoolt.
4. Hindamismeeskond korraldab iga osaõppuse hindamise ja kirjaliku kokkuvõtte koostamise. Pärast kõikide osaõppuste elluviimist saadud kirjalike kokkuvõtete ja muude tähelepanekute alusel koostab **XX asutus** **Õppuse Nimi** hindamisaruande ning esitab selle **Vabariigi Valitsuse (või regionaalse või omavalitsusüksuse)** kriisikomisjonile xx.xx.xxxx.
5. Hindamise lõpparuandes esitatakse hinnang nii **Õppuse Nimi** osaõppuste kui ka õppuse kui terviku kohta, arvestades üldeesmärkide täitmist, tähelepanekuid õppuse kohta ning ettepanekuid vajalike meetmete rakendamiseks, plaanide muutmiseks või muuks oluliseks tegevuseks, et tagada hädaolukorraks valmisolek.
6. Õppusejärgses tegevuskava kajastatakse hindamisaruandes kirjeldatud probleemide ja puuduste kõrvaldamise ning ettepanekute elluviimiseks plaanitavate tegevuste ajakava. Õppusejärgne tegevuskava esitatakse **Vabariigi Valitsuse (regionaalse, omavalitsus-üksuse)** kriisikomisjonile xx.xx.xxxx.

I Hinnatavad valdkonnad

Osaõppuse hindamise eesmärgid

- Anda hinnang õigusmeetmete **olemasolu** ja **kasutamise** kohta sündmuse lahendamisel hädaolukorra tingimustes.
- Hinnata, kuidas juhtkond teadvustabvõimelünki.
- Kas õppuse ajal leitakse vajalikud ja tõhusad (sh õiguslikud) lahendused lisaressursi kaasamiseks.
- Teha tähelepanekuid info liikumise kohta (**nii alt üles kui ka ülalt alla**).
- Hinnata valmidust korraldada avalikkusele mõeldud kommunikatsiooni.

Lisaks hinnatakse kogu asutuse võimet tulla toime üleriigilise mõjuga kriisiolukorras.

Hindamise alusdokumendid on HOS, HOLP, ET toimepidevuse plaan, KOV-i õigusaktid, ..., ..., ...

A. Osaõppus 1 (hindajad: Eesnimi Perenimi, Eesnimi Perenimi)

Piloot (osalevad planeerijad)	Osaõppuse läbiviimise kuupäev ja kellaaeg	Kokkuvõtva seminari aeg mängijatele ja osalistele
xx.xx.201x 9.00–13.00	xx.xx.201x 10.00–15.30	xx.xx.201x 10.00–11.30

Hindamise alusdokumendid: .....

B. Osaõppus 2 (hindajad: Eesnimi Perenimi, Eesnimi Perenimi)

Piloot (osalevad planeerijad)	Osaõppuse läbiviimise kuupäev ja kellaaeg	Kokkuvõtva seminari aeg mängijatele ja osalistele
xx.xx.201x 9.00–13.00	xx.xx.201x 10.00–15.30	xx.xx.201x 10.00–11.30

Hindamise alusdokumendid: .....

II Õppuse hindamise meeskonna koosseis

1. **Nimi Perenimi** - ametinimetus, nimi.perenimi@miski.ee
2. **Nimi Perenimi** - ametinimetus, nimi.perenimi@miski.ee

Valdkondlikud eksperdid

1. **Nimi Perenimi** (meditsiinisündmus)
2. **Nimi Perenimi** (kommunikatsioon)

III Hindamismeetodid

1. Hindamise meetod on õigusaktide analüüs (esitavad õppuse kavandajad, kes hindavad õigusmeetmete rakendamist) ja õppuse vaatlus. Viimase käigus jäädvustatakse õppusel osalevate mängijate tegevused, millele õppuse hindajad annavad hinnangu.
2. Vaatlemine ei tohi segada õppuse kulgu. Hindajad peavad õppuse ajal olema erapooletud ja hoiduma kommentaaride esitamisest sündmuse lahendamiseks. Samas võivad hindajad õppuse ajal vajaduse korral küsida täpsustavaid küsimusi õppusel osalejatelt, kuid need ei tohi segada õppuse tegevusi ja kulgu ega suunata mängijate tegevust. Vaatluse käigus võivad hindajad vaatlustulemuste jäädvustamiseks teha fotosid.
3. Kõigile osaõppustele on määratud konkreetse valdkonna eest vastutavad hindajad, kes viibivad õppuse elluviimise juures. Hindajad dokumenteerivad õppuse käigus hinnatavates valdkondades oma tähelepanekud hindamisankeedile. Iga hinnatava teema või probleemi kohta koostatakse eraldi hindamisankeet.
4. Lisaks on õppuse korraldajad kaasanud valdkondlikud eksperdid, kes annavad oma sisendi õppuse ettevalmistamisel ja vajaduse korral osalevad vaatllejana õppusel.
5. Hindamisjuhendi lisa 6 on toodud osaõppuste hindamisankeedi vorm.

IV Õppusejärgne seminar ja tagasiside

1. Esmased õppusejärgsed tagasisidekohtumised peetakse punktis I B toodud aegadel (aeg mängijatele ja osalistele). Kohtumised viiakse ellu (fookusgrupi) intervjuu meetodil.
2. Õppuse mängijad täidavad tagasisideankeedi, mis on esitatud hindamisjuhendi lisa 7. Tagasisideankeetide tulemused võetakse aluseks õppuse hindamisaruande koostamisel.

V Õppuse kokkuvõte

- xx.xx.201x esitavad hindajad tagasiside osaõppuse kohta õppuse hindamismeeskonna juhile.
- xx.xx.201x esitatakse õppuse hindamisaruanne Vabariigi Valitsuse kriisikomisjonile.
- xx.xx.201x toimub õppuse hindamist kokkuvõttev seminar.
- xx.xx.201x esitatakse õppuse hindamisaruande alusel koostatud õppusejärgne tegevuskava Vabariigi Valitsuse kriisikomisjonile.

LISA 6. Osaõppuse hindamisankeet

Hinnatav probleem	Hinnatava probleemi kirjeldus	Arutelu käik	Ettepanekud
1.			
2.			
3.			
4.			

LISA 7. Õppuse tagasisideankeet

Asutus:

Roll õppusel:

1. Milline on Teie hinnang õppuse korraldusele?

Plussid	Miinused	Soovitused

2. Milline on Teie hinnang õppuse stsenaariumile?

Plussid	Miinused	Soovitused

3. Millised on Teie hinnangul õppusel tuvastatud põhiprobleemid (3)?

.....
.....
.....

4. Milline on Teie hinnang teiste mängijate olukorratedlikkuse kohta?

Kas mängijad olid piisavalt kursis stsenaariumiga? Kas õppuse planeerijad olid taustainfot edastanud vajalikul määral?

Plussid	Miinused	Soovitused

5. Milline on Teie hinnang koostöövalmidusele ja meeskonnatööle? Kas otsuseid langetati läbimõeldult ja sellesse kaasati kõik mängijad? Kuidas mängijad hindasid esitatud infot (kriitiliselt, toetavalt vm)?

Plussid	Miinused	Soovitused

6. Milline on Teie hinnang tegevusvariantidele, mis mängijad arutelu käigus esitasid? Kas võimalikud tegevusvariandid kaaluti läbi, kas otsuste tegemisel mõeldi läbi kõik infokanalid, mille kaudu oli teavet võimalik koguda?

Plussid	Miinused	Soovitused

7. Kas mängijatel oli õppuse ajal piisav ülevaade olemasolevatest ressurssidest? Kas õppuse ajal võtsid mängijad otsustusprotsessis arvesse tegelikke ja/või kaostatavaid ressursse?

Plussid	Miinused	Soovitused

8. Kuidas hindate mängijatele mängujuhi antud vihjete ja suuniste asjakohasust? Kas vihjed, suunised olid vajalikud, abistavad jne.

Plussid	Miinused	Soovitused

9. Kas õppuse ajal arutleti piisavalt selle üle, missuguseid õigusmeetmeid rakendada?

Plussid	Miinused	Soovitused

10. Muud tähelepanekud

.....

.....

.....

.....

Täname vastamise eest!

LISA 8. Õppuse hindamisaruanne

1. HINDAMISE KOKKUVÕTE [esitatakse lühike ja informatiivne kokkuvõte eesmärkide ja õpiväljundite saavutamisest ning olulisematest hinnangutest]

2. HINDAMISKORRALDUS

- 2.1. Õppuse ülevaade [mis, millal, miks, kellele ja kus toimus]
- 2.2. Hindamise eesmärgid ja fookus
- 2.3. Hindajad ja valdkondlikud eksperdid
- 2.4. Hindamismetoodika

3. ÕPPUSE HINDAMISE TULEMUSED

- 3.1. Hindamise eesmärk 1 või episood 1 või hinnatav teema 1
  - 3.1.1. Positiivsed tähelepanekud [loeteluna]
  - 3.1.2. Negatiivsed tähelepanekud [loeteluna]
  - 3.1.3. Muud tähelepanekud [loeteluna]
- 3.2. [Hindamise eesmärk 2 või episood 2. või hinnatav teema 2]

4. ÕPPUSE KORRALDUSLIK TAGASISIDE [tagasisideankeetide alusel]

- 4.1. Positiivsed tähelepanekud
- 4.2. Välja toodud kitsaskohad/puudused

5. ETTEPANEKUD ARENDUSTEGEVUSTEKS [ettepanekud muudatustest, mida oleks otstarbekas panna õppuse järgsesse tegevuskavasse]

- 5.1. Regulatsioonid [loeteluna]
- 5.2. Juhtimisstruktuur
- 5.3. Koolitused, õppused
- 5.4. Ressursid
- 5.5. Ettepanekudedasisteõppusteosas[näiteksmilleletulekstulevastel õppustel tähelepanu pöörata; ettepanekud teemade, eesmärkide ja õpiväljundite osas]
- 5.6. Muud tähelepanekud

6. ÕPPUSE KOKKUVÕTE [õppuse eesmärkide ja õpiväljundite saavutamisest; järeldused õppusest laiemalt, mis hästi, mis halvasti ja kuidas edasi]

Hindamismeeskonna juht

LISA 9. Õppusekorraldamise käskkiri

NÄIDIS:

ASUTUSESISESEKS KASUTAMISEKS

Märke tehtud:

Kehtib kuni:

Alus:

Teabevaldaja:

KÄSKKIRI

Koht

xx.xx.xxxx. a nr xx

Asutuse X kriisireguleerimisõppuse

Nimi korraldamine

Vabariigi Valitsuse seaduse § 53 lõike 1 ning Vabariigi Valitsuse xx.xx.xxxx määrusega nr xxx kinnitatud Asutuse X põhimääruse punktide xx ja punkti x alapunkti xx alusel otsustab asutuse juht järgmist.

1. Korraldada xx.xx.xxxx aastal Asutuse X kriisireguleerimisõppus Nimi (edaspidi õppus). Õppuse ettevalmistamine ja läbiviimine kooskõlastada Asutus Y ja Asutus Z.
2. Õppuse juurdepääsupiirangu tase on ASUTUSESISEKS KASUTAMISEKS. Juurdepääsupiirang kehtestada kõigile õppusega seoses saadud või loodud dokumentidele kuni õppuselõpuni.
3. Õppuse eesmärk on hinnata Asutuse X valmisolekut tegutsemiseks kriisi korral.
4. Õppuse korraldaja on Nimi Perenimi (ametinimetus, tel xxxx xxxx, nimi.pere-nimi@miski.ee).
5. Õppuse töörühm koosneb:
  - 5.1. töörühma liikmed on:
    - 5.1.1. nimi (ametinimetus, tel xxxxxxxx, nimi.nimi@miski.ee);
    - 5.1.2. nimi (ametinimetus, tel xxxxxxxx, nimi.nimi@miski.ee).
  - 5.2. asjaajamist korraldab nimi (ametinimetus; tel xxxx xxxx; nimi.nimi@miski.ee).

6. Õppuse infotehnoloogilist teenindamist korraldab nimi (ametnimetus, tel xxxx xxxx, nimi.nimi@miski.ee).
7. Õppuse töörühma eesmärk on valmistada ette õppus ja korraldada selle elluviimine.
  - Õppuse töörühma ülesanded on järgmised:
    - 7.1. valmistada ette õppuse dokumendid (sisend);
    - 7.2. koordineerida dokumendid teiste **asutustega**;
    - 7.3. viia läbi õppusel osalejate eelnev juhendamine;
    - 7.4. koordineerida osalejate tegevust õppuse käigus;
    - 7.5. hinnata osalejate tegevust ja õppuse tulemusi;
    - 7.6. koostada õppuste kohta tagasiside ja ettepanekud.
8. Õppuse dokumentides esitatakse järgmine teave:
  - 8.1. õppuse eesmärgid ja õpiväljundid;
  - 8.2. õppuse metoodika (teabe jagamine on piiratud osalejate rolliga);
  - 8.3. õppuse stsenaarium (teabe jagamine on piiratud osalejate rolliga);
  - 8.4. hindamisjuhend ja hindamise korraldamine.
9. Õppus viiakse läbi **laua-** / **väli-** / **kompleks**õppusena.
10. Õppusel osalevad järgmised Asutuse ametnikud ja töötajad:
  - 10.1. **nimi** (**ametnimetus**; tel **xxxx xxxx**; nimi.nimi@miski.ee);
  - 10.2. **nimi** (**ametnimetus**; tel **xxxx xxxx**; nimi.nimi@miski.ee).
11. Õppuse töörühm võib õppuste korraldajaga kooskõlastatuna kutsuda õppusel osalema **isikuid ....**
12. Õppuse kavand esitatakse asutuse juhile kinnitamiseks xx.xx.xxxx. a.

Teha käskkiri asjaomastele isikutele teatavaks **dokumendihaldussüsteemi** kaudu.

(allkirjastatud digitaalselt)

Nimi Perenimi
ametnimetus